

A ZENETANÍTÁS KEZDETI NEHÉZSÉGEI

Tartalom

1	Bevezetés.....	1
2	A kezdő tanár előtt álló feladatok	3
2.1	Új diákok felvétele, a fizikai adottságok felmérése.....	3
2.2	Motiváció.....	4
2.2.1	Rövid távú célok kitűzése	5
2.2.2	Játékos, érdekes, élvezetes feladatok és gyakorlatok	5
2.2.3	Rendszeres megmértetés, értékelés, sikerélmény biztosítása	7
2.2.4	Az eredmények értékelése, jutalmazása	9
2.3	A bizalom és a megfelelő órai légkör kialakítása.....	11
2.4	Pszichés jellemzők ismerete	12
2.5	Korosztályi jellemzők	13
2.6	Iskolai terhelés figyelembe vétele	14
2.7	Előzetes tudás felmérése, beépítése	15
2.8	A tanítási módszer(ek) kiválasztása.....	16
2.9	Adminisztrációs kötelezettségek	17
2.10	Kapcsolattartás a szülőkkel	17
2.11	Iskola felszereltsége, anyagi problémák	19
3	A fejlődés lehetősége.....	20
3.1	Szakmai tapasztalat	20
3.2	Önreflexió gyakorlása	20
4	Befejezés	22

Bevezetés

„Lehet élni zene nélkül is. A sivatagon át is vezet út. De mi (...) azt akarjuk, hogy az ember ne úgy járja végig élete útját, mintha sivatagon menne át, hanem virágos réteken.” (Kodály)

A zenetanárok közös felelőssége az, hogy a tanulókat a zene szeretetére, élvezetére és értésére neveljék. A zenetanár, egyben a zeneiskola feladata kétirányú: extrakurrikuláris elfoglaltság keretében a gyermekek nagy számát általános zenei képzésben részesíti, de ellát feladatokat a tehetség felismerés- és tehetséggondozás területén is, hiszen a kiemelkedő tanulóknak specifikus képzést, illetve továbbtanulás irányába útmutatást kell nyújtani. Dolgozatom tárgya annak vizsgálata, mely nehézségekkel találkozik a kezdő zenetanár. Melyek lehetnek azok a területek, ahol a maximális elméleti felkészültség mellett is megmutatkozhat a gyakorlat vagy tapasztalat hiánya; mely személyiségjegyek azok, amelyek a kezdő pedagógust megkülönböztetik a gyakorlattal rendelkező kollegáitól, illetve melyek azok a szaktárgyi jellemzők, amelyre a kezdő pedagógus általános jellemzőit bemutató tanulmányok vagy kötetek nem készítene fel, mivel ezek a zenetanítás karakterét nem (vagy nem elsősorban) veszik figyelembe (például az 1:1 tanítás jellemzői, a hangszerhasználattal kapcsolatos jellegzetességek, a tanulók életkorából és az elfoglaltság iskolán kívüli jellegéből adódó problémák).

Sokan úgy gondolhatják, hogy tanulmányaik során megszerezték mindazokat az ismereteket és készségeket, amelyek révén azonnal

sikeres pedagógussá válhatnak. A munkahelyre való bekerülés, a pályakezdés azonban nehéz, akár sok csalódással járó folyamat, a tanulás ekkor csak elkezdődik, nem pedig befejeződik.

A tanárképzés a következő területekre készítheti fel a pályakezdő tanárt:

- *szaktárgyi tudás*
- *a mesterségbeli, pedagógiai tudás*

a pedagógiai problémamegoldással, döntésekkel kapcsolatos tudás, mely elsősorban a rutin talaján fejlődött speciális képességek rendszerét, stratégiák..... alkalmazására való képességet jelenti .

A tapasztalt tanár a fenti tudásrétegeket együtt használja az oktatási folyamat minden szakaszában (tervezés, oktatás, értékelés).

(Szivák, 2003)

A pályakezdőnek mindhárom nagy területen fejlődnie kell, és ezt a fejlődést a saját erejéből kell elérnie.

A kezdő tanár pályájának első éveit tehát a tanulás, a tapasztalatgyűjtés időszaka, ugyanakkor teljesítmény szempontjából az elvárások ugyanolyan magasak lehetnek, mint idősebb kollégáival szemben. Ez a kettősség nagyban meghatározza a tanár további munkáját, azt, hogy később elhagyja-e a pályát, vagy szeretettel, lelkesedéssel folytatja.

Sokat segít, ha a kezdő tanár még iskolába való bekerülése előtt megismeri az intézmény hagyományait, pedagógiai programját, információt szerez a kollégákról. Ehhez segítséget nyújthatnak az

iskola alapidokumentumai, például a házirend, az SZMSZ, a pedagógiai program, az iskola szakmai hitvallása, amelyeket általában meg lehet találni az interneten, e mellett sok esetben az iskolában tanító tanárok bemutatkozása is szerepel ugyanott.

Fontos megismerni az iskola hitvallását és azzal azonosulni, hiszen a közösen vallott elvek nagyban erősítik a közösségi érzést és segítik a beilleszkedést.

Példa erre a következő idézet:

„Az iskola célja, a komolyzene és a képzőművészeti alkotó tevékenység megszerettetése, a művészeti tevékenységek művelésének életformává tétele, a zenetörténet és a művészettörténet egyetemes értékeinek közvetítése, a növendékek alkotási készségének fejlesztése, esztétikai szemléletének megalapozása, személyiségformálás a művészet eszközeivel, az identitásérzés, az önkifejezés fejlesztése, a teljesebb emberré válás segítése, a fogékonyság serkentése. Cél, hogy a növendékek örömmel zenéljenek, alkossanak, sikeres, boldog, kiegyensúlyozott emberré váljanak és a különböző művészeti ágak művelői bekapcsolódhassanak egymás tevékenységébe.” (Kőbányai zeneiskola)

1 A kezdő tanár előtt álló feladatok

1.1 Új diákok felvétele, a fizikai adottságok felmérése

A zenetanulók esetében a zeneiskolába való felvételi során a zenetanár feladata felmérni a leendő diákok fizikai állapotát,

alkalmasságát. Minden hangszer esetében külön speciális részterületet kell vizsgálni. A rézfúvós hangszereknél nagy hangsúlyt kell fektetni a fogak és a tüdőkapacitás vizsgálatára, erre a tanárt alapvetően nem készítik fel. Az ansatz kialakítása nagyon nehéz, amíg vannak a diáknak tejfogai, azaz a végleges fogazat még nem alakult ki.

Alaposan meg kell vizsgálni a diák fizikai tűrőképességének a határait is, alapvető probléma, hogy sok diák túl korán kezd el olyan hangszeren játszani, amit még nagyon nehezen, vagy nem bír el a hangszer súlyából adódóan. Ebben az esetben javasolni lehet a szülőnek, hogy vagy várjon egy évet a zeneiskolába való beíratással, vagy a diák felvételizzen előképző osztályba.

1.2 Motiváció

A sikeres oktatás egyik fontos tényezője a motiváció kialakítása és fenntartása. Fiatal korban, kezdő zenetanulók esetében nehéz hosszú távú motivációról beszélni, hiszen a gyermeknek lehet képe arról, amit majd felnőttkorában szeretne elérni, az odáig vezető út azonban nagyon hosszú. Gyermekkorban lehetetlen a cél eléréséhez vezető út, az elvégzendő feladatok mennyiségét és minőségét felmérni, és ha nincsenek értelmes rövid, olykor nagyon rövid távú célok, a hosszú távú célokig már el sem jut a gyermek. A tanár feladata minden esetben az, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje a diák motiváltságát, azt fenntartsa, és az oktatást úgy szervezze, hogy ne csak tudást közvetítsen, hanem a zenetanulás lényegét, a

zenetanulás, mint tevékenység öröme is érezhesse a gyermek. Ahogy Kodály írja:

"Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és zenét, hogy ne gyötrelmem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak, s egész életére beleoltsa a nemesebb zene szomját... Sokszor egyetlen élmény egész életére megnyitja a fiatal lelket a zenének. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola kötelessége."

(Kodály Zoltán: Gyermekkarok, 1929)

1.2.1 Rövid távú célok kitűzése

A kezdő pedagógus számára a tervezés több problémát is felvet. (Szivák, 2003) Egyfelől problémát jelent az órák tervezése, az eredeti tervtől való eltérés, illetve az időhatárok tartása. Másrészt a tanulási folyamat megtervezése is gondot okoz. Az első évben a kezdő tanár nem látja át a teljes tanulási folyamatot, így csak rövid távú célokat tud kitűzni. A későbbiek során a tanár fordítva tervez, a hosszú távú célokat tűzi ki először és azokból bontja ki a kisebb egység feladatait. Később kevesebb gondot okoz az is, hogy a tanár figyelembe vegye a tanulók előzetes tudását, képességeit és érdeklődését.

1.2.2 Játékos, érdekes, élvezetes feladatok és gyakorlatok

A tanárnak az óraterv kialakításakor figyelembe kell venni azt, hogy diákjai önként, tanítási idő után, más iskolán kívüli elfoglaltságok mellett járnak zeneoktatásra. E miatt arra kell

törekedni, hogy az órák minél érdekesebbek, változatosabbak legyenek, és hogy az életkori sajátosságokat maximálisan szem előtt tartsa. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a fiatal –akár csak az általános iskolai tanulmányainak elején járó tanítványokra, akik a tanítás után esetleg fáradtan érkeznek, e miatt a rövid vagy középtávú koncentráció is nehézséget okozhat nekik.

A legnagyobb nehézséget a pedagógus számára a rövid, gyakran csak harminc perces óra megfelelő beosztása, illetve a játékos és komolyabb feladatok célravezető arányának kialakítása jelenti. Érdemes a tanóra elejét és végét is érdekesebbé, emlékezetessé tenni, hogy ezzel is segítsük a motiváció fenntartását. Problémát jelenthet a kezdő pedagógusnak, hogy gyakorlott kollegáival szemben még nem alakult ki a módszertani eszköztára, így kezdetben a kreatív, játékos feladatokat is óráról órára kell kialakítani. Ez a helyzet más szempontból előnyös is lehet egy kezdő zenetanár esetében, hiszen ez a pedagógiai helyzet új kreatív megoldások születését eredményezheti.

Különös nehézséget jelent a pedagógusnak, hogy a különböző életkorú és tanulási fázisban lévő diákoknak életkor-specifikus kreatív feladatokat dolgozzon ki. Kiemelten problémás ezek közül két csoport:

Egyrészt azok a diákok, akik az általános iskola második vagy harmadik osztályában délelőttönként az iskolai tanórákon játékos, mesés elemekkel feldolgozott, illetve kevés egyéni megoldást igénylő helyzetben tanulnak. Számukra nagyon fontos, hogy a zeneóra átemelje a délelőtti oktatási forma bizonyos jellemzőit, és képes legyen felismerni az életkori, sajátosságokat. Számukra

elengedhetetlen, hogy az első tanulási szakaszban a zeneóra egyfajta játékos, élvezetes bevezetés legyen zene világába, illetve tanulás-módszertani szempontból előkészítsen egy önálló, precíz, plusz elfoglaltságot jelentő rendszeres otthoni zenetanulást, gyakorlást. Ebben a tanulási szakaszban a pedagógus számára nagy jelentőségű a (gyakran zenei képzettséget nélkülöző) szülők bevonása a zenetanulás folyamatába –hiszen az otthoni, önálló munkát ők tudják a mindennapokban segíteni.

Másrészt a pedagógus számára nagy nehézséget okozhat az alacsony technikai tudást birtokló, még csak a hangképzést tanuló diákok részére játékos feladatokat kitalálni a variációs lehetőségek erős korlátozottsága miatt. Ilyen esetekben érdemes a játékos feladatokat nem csak a hangszer, illetve a gyakorlatok köré építeni, hanem érdemes az órát a hangszerhez, illetve a zenével való ismerkedéssel élvezetessé és változatossá tenni.

1.2.3 Rendszeres megméréstetés, értékelés, sikerélmény biztosítása

A legtöbb hangszer tanításakor az egyik legnagyobb nehézség az, hogy a fejlődés korai szakaszában a befektetett munka nem rögtön hoz eredményt. A diák és a szülők elvárása inkább a látványos fejlődést követelnék, ugyanakkor azonban a zenetanulás sok kisebb készség elsajátítása után kezdődik. Különösen a fiatal zenetanulók esetében fordulhat elő, hogy már a kezdeti szakaszban elvesztik az érdeklődésüket, hiszen az első elméleti és technikai tudnivalók

elsajátítása hosszabb időt is igénybe vehet, és csupán ez után következhetnek azok a gyakorlatok, amelyek később értékelhető vagy előadható produkcióhoz vezethetnek.

Különösen kritikus kérdés a motiváció a zenei előképzettség nélkül érkező diákoknál, ugyanis az alapvető zenei ismeretek elsajátítása meghosszabbítja az előkészítő időszakot, ami elvezet addig, hogy valóban aktív zenéléssel lehessen foglalkozni. Sokan nincsenek tudatában annak, hogy a zenetanulás nem egyenlő a hangszer tanulással, ahhoz még sok kiegészítő tevékenység is járul, például szolfézstanulás.

A diákot a lehető leghamarabb érdemes a gyakorlati oldal felé vezetni és amint lehetőség van akár csak a legegyszerűbb darab bemutatására, a diáknak lehetőséget kell erre biztosítani. Erre nagyon alkalmasak a zeneiskolában rendszeresen megrendezett tanszaki hangversenyek, amely egyfajta versenyhelyzetet teremt a diákoknak és egyúttal lehetővé teszi a szülőknek, hogy a gyermek fejlődését folyamatosan nyomon követhessék.

Ezeknek a koncerteknek akkor van csak értelmük, ha mind a diákok mind a közönségben ülő illetve a koncerten aktívan résztvevő diákok segítő pozitív szándékkal fordulnak egymás felé.

Fontos, hogy a tanár minden fellépés után értékelő megbeszélést tartson, akár a szülők bevonásával is, hogy a diák reális képet kapjon a teljesítményéről.

Még hasznosabb, ha a koncerten részt vevő többi tanár is véleményt mond az elhangzottakról, így még objektívabb képet lehet kapni.

Miután a zenélés egyik legnagyobb öröme, „... közösségben, egyidejűleg átélt endorfin-kiáramlás, öröm-érzés rendkívül erős kötődést, összetartozás-érzést hoz létre, amelyet sokkal nehezebb más módon elérni. Az együtt zenélés a szociális kohézió megteremtésének egyik legősbibb eszköze, ” (Faddi 2004)

A csoportban zenélés rendkívül motiváló lehet már a tanulás korai szakaszában amennyiben erre mód van kamaraegyüttesben vagy zenekarban való részvételre lehetőséget biztosítani. Ez azonban külön felkészítést igényel, amelyre sokszor nem jut idő a kezdeti nehézségek miatt. Ha van mód és lehetőség rá, értékes lehet egy olyan óra, amelyen különböző tanulási fázisban lévő gyerekek tanulnak együtt.

A zenekar hasznos lehet, nem csak az együttjátszás öröme, hanem a közösségi életbe való bekapcsolódás szempontjából is, hiszen az 1:1 módon tanuló diák itt ismerheti meg jobban a más hangszereken tanuló társait is.

1.2.4 Az eredmények értékelése, jutalmazása

A tanulóknak a zenetanulás során az új tanulási helyzet mellett új értékelési helyzetet is meg kell ismernie. Míg az iskolai tanórákon a tanuló más tanulókhöz képest helyezi el a teljesítményét (hiszen az általános iskola első osztályaiban a gyermek számára még nehezen értelmezhető a „saját teljesítményéhez képest mért fejlődés”), a zeneórán az értékelés 1:1 helyzetben történik. Fontos, hogy a tanár világos értékelési rendszert alakítson ki még akkor is, hogy ha a tanuló elért eredményei egy értékelési skálán nehezen mérhetőek. Kiemelt

fontosságú az első tanulási időszak, amikor sok nehézségbe ütközik még a hangszer megszólaltatása is, és a diák számára nehezen értékelhető „siker” például az is, ha egy hangképzés megfelelően történik. Ebben a szakaszban elengedhetetlen a gyermek számára is értelmezhető jutalmazási rendszer (piros pontok vagy kisebb jutalmak) kialakítása. A kezdő pedagógus egyik jellegzetes hibája, hogy vagy túl sokat, vagy túl keveset dicséri a tanulót, így a visszajelzési rendszer aránytalanná válik.

Nagyon fontos a pedagógus számára, hogy meghatározza, hogy milyen eredményeket tart fontosnak és ezeket következetesen értékelje és jutalmazza. Az egyéni eredmények mellett például nagyon fontos a kooperativitás jutalmazása, hiszen a zenetanulás egyik lehetséges célja a zenekari elhelyezkedés illetve a társas hobbizenélés kialakítása. Érdeemes ezért az egyéni sikerek mellett azt is jutalmazni, ha a tanuló képes együttműködni, közösen gyakorolni vagy fellépni a zenésztársaival.

A zenetanulás során a következő értékelési lehetőségekkel élhet a pedagógus: kisebb jutalmak (piros pont, matrica, pecsét), érdemjegyek, szóbeli dicséret, hónap végi érdemjegyek, félév végi érdemjegyek, év végi érdemjegyek, fellépési lehetőség, zenekarba járás vagy együttzenélés lehetősége. A kezdő pedagógus számára csak néhány év gyakorlat során sikerülhet ennek a rendszernek az alapos megismerése, helyes használata illetve a megfelelő arányok használata.

Nagyon fontos figyelembe venni azt a tényt is, hogy gyakran azok a tanulók járnak külön órára a szabadidejükben, akiknek az

iskolában elmaradnak a sikerei illetve olyan készségekkel rendelkeznek, amelyeket az iskola tantárgyi-felosztás nem, vagy nem megfelelően értékel. Szintén érdemes a jutalmazásnál szem előtt tartani, hogy a különórák célja lehet magatartási problémák, figyelemzavar vagy tanulási nehézségek csökkentése, így ezeknek a tanulóknak a legkisebb jutalom vagy dicséret is mérhetetlen lendületet és örömet jelenthet.

1.3 A bizalom és a megfelelő órai légkör kialakítása

Mivel a zenetanítás 1:1 keretben történik, amely szoros, személyes viszonyt feltételez a tanár és a diák között, fontos a kölcsönös bizalomra és elismerésre alapozott kapcsolat. A tanárnak meg kell ismernie tanítványait, törekednie kell az órai jó hangulat kialakítására és tanítványai közötti jó kapcsolat kialakítására is. A tanárnak tisztelettel és őszintén kell diákjai felé fordulni, személyes példájával, szaktudásával és a tárgy szeretetével elnyerni a diák elismerését és tiszteletét.

Kezdő tanárként azonban nem mindenki tud megfelelő viszonyt kialakítani a diákokkal. Ha a kapcsolat túl merev, a diákok esetleg nem fordulnak felé elegendő bizalommal, ha túl bizalmas, a diák esetleg nem veszi komolyan és így nehezen lehet eredményt elérni. Általában a tanítás kezdetén inkább a túlzottan közvetlen kapcsolat jelent problémát, ami olyan zavaró lehet, hogy már a klasszikus tanár-diák kapcsolat szinte értelmezhetetlen. Ebben közrejátszik, hogy sokszor csak alig néhány év különbség van a tanár és a tanítvány

között, legtöbbször viszont a tanár túlzott beilleszkedési vágya az ilyen kapcsolat kialakításának az oka, amelyet –úgy érzi, egy baráti kapcsolatban sokkal könnyebb érvényre juttatni és így elfogadtatni magát.

1.4 Pszichés jellemzők ismerete

A zenetanárnak ismernie kell az általa oktatott korcsoportok pszichés jellemzőit is. Az 1:1 oktatás jellemzője, hogyha a tanár-diák viszony alapja a kölcsönös bizalom, a tanuló nyíltan, bátran beszél problémáiról. A tanár szerepe itt az is lehet, hogy az élet más területén előforduló problémákban is a tanuló mellett álljon. Előfordul, hogy a szülők nem foglalkoznak zenével, esetleg nem is szeretik azt, így tehát a tanár feladata a zenehallgatási szokások kialakítása, a zenei ízlés formálása.

Zenei középiskolások gyakran nagyon sok időt töltenek a zeneórákon, korán bemennek gyakorolni és későig maradnak, esetleg kollégisták, nekik a tanárok jelentik a felnőtt világot, gyakran jóval több időt töltenek tanárukkal, mint a családjukkal.

„A zenetanár szakmai kompetenciájánál fogva minta a növendék számára, de ideális esetben egész személyiségével pozitív példát nyújthat a modellkövető magatartásra még oly készséges gyermeknek. Ez különösen fontos lehet, mert az iskolába lépéstől a viselkedési mintavétel bázisát képező család mellett egyre nagyobb szerep jut a gyermektársakkal, és a példaadó felnőttekkel való azonosulásnak a gyermek karakterének kialakulásában. Rendszeresen beszámolhatunk

növendékeinknek koncert-élményeinkről, kedvenc lemezeinkről, olvasmányainkról. Arról, hogy mit gyakorlunk éppen, mi jelentett nehézséget, mi segített a megoldáshoz. Érdeklődhetünk a növendék saját zenei tapasztalatairól. Ezzel a „leckét” kölcsönösségen alapuló közös élménnyé emelhetjük.” (Faddi 2004). Sokat segíthet a zenetanulás olyan, esetleg zárkózott, befelé forduló gyermekeknek, akik az osztályközösségben nem találják a helyüket. Az ilyen diákok a zeneórán felszabadulhatnak, nem határozza meg őket a közösségben elfoglalt helyük, növekedhet önbizalmuk, ez később visszahathat a teljes személyiségük fejlődésére.

Fontos azonban, hogy a zenetanár a lehető legnagyobb mértékben elfogadó legyen, semmilyen módon ne alkalmazzon olyan kritikát, amely személyiségében sérti a diákot, hiszen ez óriási károkat okozhat.

1.5 Korosztályi jellemzők

Egy kezdő tanár számára az egyik legnehezebb feladat a korosztályi jellemzők megértése, kezelése. Minthogy az időben egymás után lévő diákok nem ugyanabból a korosztályból kerültek ki, nagy problémát okozhat a tanárnak eleinte az átállás a diákok között. Minden korosztály más viselkedést, más tanári attitűdöt igényel. A fiatalabb diákoknál inkább a „gondoskodó” tanár szerepe az elvárható, aki minél jobban tudja megalapozni a diák alapműveltségét, zenéhez való hozzáállását, később azonban inkább a „klasszikus” tanár típus az előnyösebb, aki mint egy példát mutatva a diákoknak egyfajta

értékrendet állít fel, és a zene szeretetén, a zenéhez való hozzáálláson kívül megpróbálja életmóddá alakítani a zenével való foglalkozást.

A tanári viselkedés kialakítása sem egyszerű feladat, van, aki eleinte esetleg túlzottan is erős kézzel igyekszik fogni a diákokat, nehogy a fejére nőjenek, azaz úgy gondolják, hogy a távolságtartó, nagyon szigorú tanári magatartás segítségével tudják munkára fogni diákjaikat. A másik véglet, amikor túlzottan baráti kapcsolatot kezdeményez a tanár. Jellemző, hogy az ilyen tanár tegezést kezdeményez, leggyakrabban a kis korkülönbségre hivatkozva. Sok tanárnak csak több éves gyakorlat után, a jó és a rossz tapasztalatok feldolgozásával sikerül kialakítani a harmonikus tanár-diák kapcsolatot. Fontos a megfelelő egyensúly kialakítása úgy, hogy mind a tanár, mind a diákok részt vegyenek a szabályok kialakításában és felelősséget érezzenek a betartásuk iránt.

1.6 Iskolai terhelés figyelembe vétele

A kezdő tanárnak nehézséget jelenthet a diákok terhelhetőségének felmérése is. Amennyiben a diákra túl nagy teher hárul, kedvét veszítheti, vagy ha iskolai eredményei nem megfelelőek, a szülők dönthetnek úgy, hogy hagyja abba a zenetanulást.

A legtöbb gyerek a zenetanulást az általános iskola első éveiben kezdi el. Az iskolakezdés életmódváltással is jár, ami általában nagy terhet jelent a gyermeknek és a szülőknek is. Az újfajta terhelés fárasztó lehet a kisgyerek számára, és a zeneórák és a gyakorlás, még ha ebben a korban naponta csak kevés időt is vesz igénybe, tovább

terheli a gyermeket, esetleg probléma lehet, hogy más iskolán kívüli tevékenységekre –sportra, barátokra, más hobbikra- nem marad ideje. Ez elveheti a kedvét a zenetanulástól. Előfordulhat az is, hogy a későbbiek során, amikor tovább nő a terhelés, és szolfézs, zongoraóra, esetleg zenekari próba is, az iskolai teljesítmény romolhat. Előfordulhat, hogy a szülők vagy a gyermek ilyenkor úgy dönt, hogy a jobb tanulmányi eredmények érdekében a zenetanulást ne folytassa. Ha sikerül a szülőkkel és a diákkal is jó, őszinte kapcsolatot kialakítani, lehetőségessé válik a feladatokat a feszültséggel, sok felkészüléssel járó zenei eseményeket a nehezebb iskolai időszakokkal összehangolni és a terhelést egyenletesebben elosztani.

1.7 Előzetes tudás felmérése, beépítése

Amikor egy kezdő tanár tanítani kezd egy zeneiskolában, kétféle tanulót kaphat. Az egyik lehetőség, hogy kezdő diákokat fog tanítani, a másik az, hogy másik tanár diákjait veszi át.

Amennyiben kezdő diákot is tanít, aki még egyáltalán nem tanult zenét, a tanár a saját módszerével kezdheti tanítani, és építheti fel a tanulmányait, ilyenkor lépésről lépésre ismerheti meg a diák erősségeit, gyengeségeit.

Ha azonban a diák a tanulmányait más tanárnál kezdte, problémát okozhat az eltérő tanítás stílus. Az erre való átállás érdekében először fel kell mérni a azokat a területeket, ahol a tanuló eredményes, illetve azokat ahol a leginkább fejlesztésre szorul. Ez

nagyon fontos a motiváció fenntartása szempontjából is, ugyanis amennyiben a tanár a tanuló gyengébb részképességek fejlesztésével kezdi a munkát, a diák úgy érezheti, hogy amit addig tanult, nem felel meg új tanárának, és így a motivációja csökkenhet.

Különösen nehéz a fiatal tanár helyzete, ha nagy tekintélyű, tapasztaltabb tanártól vesz át tanulót, mert ilyenkor nehéz lehet elfogadtatni magát, mind a diákkal, mind a szülővel.

1.8 A tanítási módszer(ek) kiválasztása

Egy kezdő tanár számára nagyon nehéz feladat a tanítási módszer megválasztása. Mindenképpen érdemes többféle módszerrel megismerkedni. Trombitások esetében például a leggyakoribb a Kodály módszer alapjain született Varasdy-Nagyiván-Sztán féle trombitaiskola alkalmazása, amely most az első számú módszer a trombitaoktatásban, de ez bizonyos feltételek esetén nem a legcélravezetőbb módszer. Ilyen eset például, ha a diák nem rendelkezik a trombitaiskolában alkalmazott közös magyar dallamkincs ismeretével. Ez a módszer akkor működik igazán, ha a diák megfelelő előzetes népdaltudással rendelkezik, de ez egyrészt egyre kevésbé jellemző, illetve tanulhatnak más kultúrában felnőtt diákok is, akik számára ez a dallamvilág teljesen idegen.

Ilyenkor a módszer alapjainak esetleges megtartásával, de más zenei alapra helyezve az oktatást jobb eredményeket lehet elérni. Az 1:1 tanítás egyik legnagyobb előnye, hogy a tanítási módszer nagyon könnyen változtatható, teljes egészében a diák igényeihez és

sajátosságaihoz igazítható. Fontos azonban, hogy a tanárban megfelelő rugalmasság és kreativitás legyen.

1.9 Adminisztrációs kötelezettségek

Egy kezdő tanár számára az iskolai közösségbe való beilleszkedés mellett új feladatot jelent az iskolai adminisztrációs feladatok pontos teljesítése. A gyakorló tanítás során a tanárjelölt bepillantást nyer azokba az adminisztrációs teendőkbe, amelyek a későbbiekben rá várnak, például a napló vezetése, a tandíj beszédése, beiratkozáskor az adatok felvétele. Külön feladat az ellenőrző kitöltése óra végén, ez azért különösen fontos, mert ezzel a tanuló számára kijelöli az elvégzendő munkát, és egyben tájékoztatja a szülőt a tanuló haladásának üteméről, felkészültségéről illetve az esetleg felmerült problémákról. Bár nem papírmunka, ide sorolhatjuk a szülőkkel történő rendszeres kapcsolattartást is.

1.10 Kapcsolattartás a szülőkkel

A kezdő tanárnak nehézséget jelenthet a diákok szüleivel való jó kapcsolat kialakítása, mivel a szülők jóval idősebbek lehetnek nála. Ugyanakkor a zenetanuláshoz és a hangszerválasztáshoz a szülők egyetértésére, bátorítására és hozzájárulására van szükség. Sok gyermek saját elhatározásából kezd el zenét tanulni, a legtöbben azonban azért, mert a szülő hasznosnak találja a zenetanulást, vagy, mert úgy gondolja, hogy gyermeke tehetséges.

A szülők szerepe nagyon fontos olyan szempontból is, hogy legtöbbször az ő feladatuk a fiatal gyerekek elkísérése a zeneórákra, ami nagyon időigényes dolog, és nyilvánvalóan nehezen valósítható meg dolgozó szülők esetében, vagy ha egyszerre több gyermeket is nevelnek. Előfordulhat, hogy az élethelyzet megváltozása miatt a szülő nem vállalhatja már ezt a feladatot, és ilyenkor a gyermek kénytelen abbahagyni a zenetanulást. Ennek a döntésnek az elfogadása nagyon nehéz egy kezdő tanár részére, különösen egy ígéretesnek tartott gyerek esetében.

A rendszeres otthoni gyakorlás megszervezésében, és ha szükséges, ellenőrzésében is szerepe van a szülőknek.

Sokszor előfordul, hogy a szülők túlzott reményeket fűznek a gyermek zenei fejlődéséhez. Sokan már a zenetanulás elején biztosra veszik, hogy gyermekük tehetséges, esetleg zenei pályára léphet, és türelmetlenek a gyermek fejlődését látva. Elképzelhető, hogy a gyermek a zene szeretete, a társaság, a zenélés örömeért szeretne zeneórára járni, a szülőknek azonban mások az elképzelései.

Lehetnek olyan szülők, akik nem elégedettek a fejlődéssel, és hosszú, gyakran kimerítő gyakorlásra igyekeznek rábírní a fiatal gyerekeket, akik azonban ezt túlzott kötöttségnek tekintik és elveszítik a kedvüket. Ez sokszor olyankor fordul elő, amikor a szülő szeretett volna sikereket elérni, és úgy gondolja, hogy gyermeke majd beváltja a meg nem valósult álmait és reményeit.

Előfordulhat az is, hogy a gyermek kedvét az veszi el, hogy a szülők a zenetanulást nem ítélik hasznos tevékenységnek, és más

tantárgyak, különórák felé irányítják gyermekeiket, abban bízva, hogy így az iskolai tantárgyakban javulás mutatkozik.

Mindkét esetben fontos, hogy a tanár jó, bizalomra épülő kapcsolatot alakítson ki a szülőkkel, a gyermek fejlődéséről és a fenti kérdésekről rendszeresen értekezzen velük. Amennyiben a körülmények ezt lehetővé teszik, érdemes lehet bevonni a szülőket a zeneiskola életébe (pl. zenekar körüli szervezési, szállítási teendők, stb.) .

Fontos alkalom a tanszaki hangversenyeken való találkozás a szülőkkel, amelyre a szülőket is meg kell hívni. Az ilyen alkalmak során az adott produkció értékelésén kívül alkalom nyílik arra, hogy a szülők egy átfogóbb képet kapjanak gyermekük munkájáról. A tanár feladata az, hogy objektív módon, de lehetőleg a pozitívumokat kiemelve értékelje a diákat.

1.11 Iskola felszereltsége, anyagi problémák

Nagy problémát okozhat a kezdő tanulóknál, ha egy hangszer minősége nem megfelelő a tanulásra, ez általános probléma a magyar zeneiskolákban. Sokszor a zenetanulás anyagi kérdés is, a szülőnek nem csak a tandíjat kell befizetni, hanem hangszert is kell vásárolnia, ugyanis a rossz minőségű hangszerek elvehetik a diák kedvét a zenetanulástól és kezdetekben megnehezítheti a hangszer megszólaltatását és annak minőségét rontja. A kezdő tanárnak feladatot jelent, hogy felmérje, megismerje a rendelkezésre álló hangszerállományt, és a többi tanárral egyetértésben kiválassza azt a

hangszert, amelyen diákja a legjobb eredményt érheti el. Szükség lehet arra is, hogy a tanár tanácsot adjon a szülőknek, hogy milyen hangszert vásároljanak, ha van erre módjuk, ilyenkor figyelembe kell venni a szülők anyagi helyzetét, a tanuló hosszú távú terveit és ismernie kell a különböző gyártók által forgalomba hozott elérhető áru hangszereket, azok előnyeit és hátrányait.

A zenetanár feladata a hangszerek állapotának figyelemmel kísérése, azok karbantartásának, javításának megszervezése is, és tudatosítani a szülőkkel a hangszer átvételével járó kötelességeket és felelősséget

2 A fejlődés lehetősége

2.1 Szakmai tapasztalat

A kezdő tanárnak általában csak annyi szakmai tapasztalata van, amennyit a tanítási gyakorlat során szerzett. Diákként azonban látta már az iskola működését, elemezte az órákat, érzelmi szempontból viszonyult iskolájához, tanáraihoz. Fontos, hogy ezeket a tapasztalatokat felnőtt fejjel átértékelje, kiválassza a követendő dolgokat és elvesse mindazt, amivel most nem ért egyet, illetve elgondolkodjon azon, hogy amit diákként elfogadott vagy nem fogadott el, hogyan befolyásolta mégis a szakmai és emberi fejlődését. Ezek segítségével könnyebb kialakítani a neki megfelelő módszereket és viselkedésformákat.

2.2 Önreflexió gyakorlása

A tanítási gyakorlat során a vezetőtanár sok szempontból értékeli, elemzi a gyakorló tanár óráit: az óra célkitűzéseit, azok megvalósulását, az egyes tevékenységek eredményességét, a tanári viselkedést, a tanár-diák kommunikációt, a problémákra adott választ, a gyakorló tanár reakcióit. Ez biztosságot ad, elősegíti a tanári készségek kialakulását, a valódi tanítás során azonban a kezdő tanár magára van utalva, a munkájáról csak annak eredményessége és a diák reakciói adnak visszacsatolást.

A zenetanítás tipikusan olyan feladat, amely miután egy diákot egy adott hangszerre csak egy tanár tanít, általában nincs olyan kolléga, akivel a diákkal kapcsolatos esetleges problémákat megbeszélheti, nagyon fontos, hogy a tanár vizsgálja és értékelje a felmerülő helyzeteket. Erre alkalmas a folyamatos önreflexió alkalmazása, azaz a fentiek állandó elemzése a szakmai fejlődés érdekében.

Amennyiben pedagógia kérdések eldöntésére kerül sor, szintén a reflektív gondolkodást lehet segítségül hívni:

„A reflektív gondolkodás és gyakorlat előzetes tapasztalatokon a tanár értékeinek, előfeltevéseinek repertoárján és speciális szakmai képességek rendszerén alapul” (Szivák, 2003)

„A reflektivitás fejleszthető, lényeges elemei:

- *Az oktatási-nevelési dilemma felismerése*
- *A dilemma meghatározása (azonosítása) és lebontása*
- *A dilemma elemzése elsősorban az okok feltárása segítségével, megoldási módok felállítása*

•Az optimális megoldás kiválasztása olyan módon, hogy a választása hasonló, szokásos szituációkat és az új helyzet egyedi vonásait is figyelembe veszi

•A szándékolt és nem szándékolt következmények átgondolása”
(Szivák, 2003)

3 Befejezés

A tanári pálya talán legnehezebb szakasza az első néhány év. A kezdő tanár az iskola padjaiból a munka világába kerülve számtalan olyan helyzetbe kerül, amelyet az előtt még nem tapasztalt. Ez az időszak az, amikor a fiatal tanár, aki addig az élete lényeges részét iskolapadban töltötte, most átkerül a katedra másik oldalára, új szerepében meg kell találnia önmagát, helyét egy munkahelyen, egy új közösségben, felfedeznie tanári értékeit, dolgozni a hiányosságain. Személyisége sem feltétlenül kialakult még, így kell megtalálnia tanári identitását. A felkészüléshez segítséget nyújtanak addigi iskolái, tanárai, de végül is ezeknek az ismereteknek és tapasztalatoknak az alkalmazásával, és önfejlesztés saját magának kell kialakítani a csak rá jellemző vonásokat.

3.1

Szakirodalom jegyzék:

Faddi, Sarolta: Tanítsunk-e zenét? 2004

5mp.eu/fajlok/ernetta/faddi_dolgozat_www.5mp.eu_.doc

Kodály, Zoltán: Gyermekkarok (1929), in Visszatekintés. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok I. Sajtó alá rend. és jegyz. Bónis Ferenc. Budapest: Zeneműkiadó, 1982, 39.

Kőbányai Zeneiskola honlapja:

http://www.kobanyaizeneiskola.hu/index.php?option=com_content&view=article&id

Szivák, Judit: *A kezdő pedagógus. in: Didaktika szerk. Falus Iván Nemzeti Tankönyvkiadó 2003*

A szerzőről:

„Tanulmányaimat a Weiner Leó Zeneiskolában és Zeneművészeti Szakközépiskolában majd a Debreceni Egyetem Zenei Intézetében végeztem, ez az én tanári MA szakdolgozatom. Tanítási tapasztalataimnál gazdagabbak a különböző zenekarokban szerzett ismereteim (Debreceni Kodály Filharmónia, Nemzeti Filharmonikus Zenekar.” Babits Péter